

УДК 657.123

Ілляшенко К.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Таврійського державного агротехнологічного університету***Iliashenko Kateryna***Candidate of Economic Sciences,
Associate professor of Accounting and Taxation Department,
Tavria State Agrotechnological University***РЕФОРМУВАННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ:
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ****THE REFORM OF ACCOUNTING AND REPORTING:
INFORMATION AND ANALYTICAL ASPECT****АНОТАЦІЯ**

У дослідженні розглянуто основні сучасні аспекти інформатизації суспільства та вплив новітніх інформаційних технологій на вітчизняну економіку. Акцентовано на необхідності впровадження інтелектуальних систем аналізу. Проаналізовано різне трактування поняття «інформація» та її вплив на прийняття ефективних управлінських рішень. Установлено недоліки інформаційно-аналітичного аспекту обліку та звітності. Досліджено різні види діяльності в бухгалтерському обліку та звітності підприємств в умовах глобальної інформатизації та запропоновано використовувати новий вид діяльності під назвою «інформаційна діяльність». Доведено, що для формування фінансового результату від інформаційної діяльності необхідно впровадити нові рахунки бухгалтерського обліку «інформаційні доходи» та «інформаційні витрати».

Ключові слова: облік, звітність, інформація, аналіз, види діяльності, доходи, витрати, фінансовий результат.

АННОТАЦИЯ

В исследовании рассмотрены основные современные аспекты информатизации общества и влияние новейших информационных технологий на отечественную экономику. Акцентируется на необходимости внедрения интеллектуальных систем анализа. Проанализированы разные трактовки понятия «информация» и ее влияние на принятие эффективных управленческих решений. Названы недостатки информационно-аналитического обеспечения учета и отчетности. Исследованы разные виды деятельности в бухгалтерском учете и отчетности предприятий в условиях глобальной информатизации и предложено использовать новый вид деятельности под названием «информационная деятельность». Доказано, что для формирования финансового результата от информационной деятельности необходимо внедрить новые счета бухгалтерского учета «информационные доходы» и «информационные затраты».

Ключевые слова: учет, отчетность, информация, анализ, виды деятельности, доходы, затраты, финансовый результат.

ANNOTATION

The purpose of this study is the information-analytical aspect of enterprises in the conditions of digitalization of the domestic and world economy and the search for new activities, such as «information activities». The analysis revealed problems of the informational and analytical aspect of accounting and reporting, showed weaknesses and problems on the way to international standards in the conditions of digitalization. In the conditions of transformation of modern economy to the continuous introduction of digital technology and instant information dissemination is very important is an upgraded reflection of the activities of enterprises At the present stage methodology national provisions (standards) of accounting there are three types of activities: operating, financial, investment.

There is a need to introduce of new concepts such as information costs and information returns as well as providing them with new definitions. Information becomes an increasingly important lever in all areas of the enterprise. Still the information as a resource, not reflected in accounting. However, the information needs to be highlighted as a separate category of accounting and be recognized in the financial statements of companies. Information activities in the accounting and reporting enterprises should be displayed according to the modern changes that are happening in the world of rampant information. It is necessary to introduce concepts such as «income information» and «information costs». The article proposes an interpretation of these concepts and the example reflect them in accounting through the use of new accounts. The transformation of the modern economy in the information requires changes in methodology of accounting and reporting, and requires further in-depth studies. The study proposed to reflect the results of information activities in a separate section in the statements. This section may be called «Income and expense information activities». Thus, the structure of the report and the methods of filling does not undergo significant changes, and the new section will also be supported by manual and algorithm build.

Key words: accounting, reporting, information, analyze, activities, income, expenses, financial result.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На новітньому етапі світового розвитку важко недооцінювати значення інформації для сучасного суспільства. Цифровізація (діджиталізація) економіки стає пріоритетом розвитку більшості цивілізованих країн. Розвиток інформаційної економіки є важливим також і для нашої країни. У галузі бухгалтерського обліку теж виникають закономірні зміни. Раніше вдосконаленням була проста автоматизація облікових процесів за допомогою впровадження комп'ютерного програмного забезпечення. Сьогодні необхідно розвивати комплексні інтелектуальні системи обліку та аналізу, які сприятимуть оптимальному прийняттю управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. На сучасному етапі розвитку глобальної інформатизації суспільства багато науковців приділяють увагу дослідженню інформаційної економіки. Засновником постіндустріалізму вважається відомий

американський учений Д. Белл, який розробив цілісну теорію постіндустріального суспільства [1]. Дослідником та засновником інформаційної економічної теорії став Дж. Акерлоф, який запропонував розглядати поведінкову макроекономіку з погляду інформаційної парадигми [2]. Ф. Уебстер послідовно та докладно виклав основні концепції сучасного суспільства, базовані на понятті «інформація». Він обґрунтував концепцію, що затверджувала перехід суспільства до нової «інформаційної» (постіндустріальної) епохи [3]. М. Кастельє окреслив межі інформаційно-технологічної парадигми, що є фундаментом інформаційного суспільства [4].

Зміни, які вносить інформатизація до всіх сфер економіки, розглядаються у працях І.А. Грузіної [5]. Також серед вітчизняних учених можна відзначити Т.А. Дейнеку, яка досліджувала інформаційну глобалізацію [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Сьогодні поняття інформаційної діяльності та відображення її в обліку та звітності все ще мало досліджене. Також недостатньо дослідженим є інформаційно-аналітичний аспект обліку в умовах цифровізації економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розгляд стратегічних цілей реформування бухгалтерського обліку та звітності на вітчизняних підприємствах із погляду інформаційно-аналітичної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Інформація – це багатоганне поняття, яке має різні значення залежно від контексту. Інформацію можна створювати, передавати, оброблювати, зберігати, купувати чи продавати тощо.

На думку І.В. Зайця, інформація – це головний елемент будь-якої функції управління. Володіння повною, достовірною, актуальною та оперативною інформацією надає ринкових переваг, знижує фінансовий ризик, ефективно підтримує прийняття рішень. За наявності повної інформації (детермінований випадок) управлінські рішення виходячи з того, що знання про зміст проблеми (мету, постановку, інструменти, зміни, дані, терміни) будуть правильними та з найменшим ступенем ризику [7, с. 97].

За визначенням М.А. Мудрої, використання інформації та сучасних інформаційних технологій у діяльності підприємств забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень, знижує витрати, економить ресурси та час [8, с. 123].

Інформаційні технології повністю перевертають класичні теорії управління індустріальної епохи, базові інститути якої (власності, вартості й ринкової самоорганізації) терплять нарастаючу деструкцію. Серед беззаперечних переваг та можливостей наслідками розвитку й поширення інформаційних технологій є:

– поглиблення сформованого розриву між розвиненими й країнами, що розвиваються, а

також поява нового розриву між постіндустріальними країнами і країнами з традиційними індустріальними економіками;

– виділення в усіх країнах світу груп людей, пов'язаних з інформаційними технологіями, та їх відокремлення в автономне «інформаційне співтовариство»;

– перетікання інтелектуальних ресурсів у найбільш розвинені країни з поступовою концентрацією інформаційно-комунікаційного потенціалу в корпораціях і державах постіндустріального типу;

– уповільнення і/або припинення науково-технічного прогресу в неінформатизованих суспільствах із наростанням у них фінансових труднощів і соціальної деградації за межами країн з інформаційними економіками [9, с. 9].

На підставі наведеного вище нами визначено такі напрями розвитку інформатизації суспільства:

- зміни структури економіки;
- швидкий розвиток телекомунікацій;
- розвиток інформаційної культури;
- публічність (відкритість);
- доступність інформації;
- доступність та поширення освіти (знань);
- зміни суспільного життя.

Таким чином, інформація набуває важливої ролі у діяльності підприємств та прямо впливає на результативність їхніх показників. Для зовнішніх користувачів (покупців, замовників, партнерів, інвесторів тощо) показники інформаційної активності можуть слугувати показником того, наскільки відомим є підприємство, як стабільно воно працює на ринку та як реагують на його діяльність в інформаційному просторі.

У зв'язку з вищенаведеним ми вважаємо, що до вже існуючих видів діяльності, тобто операційної, фінансової та інвестиційної, в обліку та звітності необхідно також додати показники інформаційної діяльності.

Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави (ст. 12 Закону України «Про інформацію» 2011 р.) [10].

На нашу думку, інформаційна діяльність – це комплекс дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб та інтересів усіх користувачів економічної інформації.

Окремо необхідно виділити проблему безпеки, тобто запобігання несанкціонованому доступу, поширенню і використанню інформації.

Важливо зауважити, що в англійському перекладі інформаційна діяльність та інформаційна активність звучать однаково – information activities. Однак ми розділяємо ці поняття.

Ми вважаємо, що інформаційна активність – це якісний показник, що характеризує ступінь поширення інформації у зовнішньому інформаційно-економічному просторі. На цій підставі пропонуємо виділити такі критерії, за якими

можна визначити інформаційну активність підприємства:

– взаємодія із суспільством (суспільне значення підприємства) – соціальні опитування, анкетування, експертні оцінки;

– взаємодія з державою (державне значення підприємства) – державна статистика, висновки державних комісій, державні акти;

– взаємодія з ринком (значення підприємства на ринку) – попит на продукцію (послуги), оцінка конкурентів, експертні оцінки;

– взаємодія з медійно-інформаційним простором (значення підприємства у медійно-інформаційному просторі) – кількість публікацій та відеоматеріалів, індекси цитування, індекси ділової активності у мережі тощо [11, с. 11].

На нашу думку, доцільно використовувати всі ці критерії. Так, наприклад, успішна рекламна кампанія на телевізійних ресурсах може бути нейтралізована негативними відгуками у соціальних мережах. Тому для ефективної діяльності сучасні підприємства повинні займати активну інформаційну позицію на всіх медійних напрямках.

Ми вважаємо, що інформаційну діяльність необхідно враховувати та відображати в офіційній звітності підприємств.

Звідси виникає необхідність у впровадженні таких нових понять, як «інформаційні витрати» та «інформаційні доходи», а також у наданні їм нових визначень:

– інформаційні доходи – це доходи, що отримані від підвищення суспільного, державного, ринкового значення підприємства та його значення в медійно-інформаційному просторі, а також призводять до збільшення його власного капіталу;

– інформаційні витрати – це витрати, що спрямовані на підвищення суспільного, державного, ринкового значення підприємства та його значення в медійно-інформаційному просторі, а також призводять до збільшення його активів.

У плані рахунків бухгалтерського обліку ми пропонуємо впровадити рахунок 77 «Доходи інформаційної діяльності» та рахунок 99 «Витрати інформаційної діяльності» із закриттям цих рахунків на 794 рахунок «Результат інформаційної діяльності».

Відображення доходів і витрат, згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», відбувається у формі звітності № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)» [12]. На нашу думку, доцільно додати ці статті до цієї форми звітності.

Так, наприклад, створити V розділ звіту «Доходи та витрати інформаційної діяльності», кодування рядків розпочнеться з рядку 2700. Формування інформаційних доходів буде відображатися в рядку 2700, а витрат – в рядку 2710. Із цього прикладу можна побачити, що фінансовий результат від інформаційної діяльності розраховується так: ряд. 2700 – ряд. 2710. Якщо отримане значення буде позитивним, то

ми отримуємо прибуток (ряд. 2720), а якщо негативним – збиток (ряд. 2725).

Таким чином, сама структура звіту та методика його заповнення не зазнають суттєвих змін, а новий розділ буде також підкріплений деталізованою інструкцією та конкретизованим алгоритмом складання.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Із результатів дослідження нами зроблено висновок про те, що інформація як ресурс ніяк не відображається у бухгалтерському обліку. Проте інформаційна діяльність в обліку та звітності повинна відображатися відповідно до сучасних змін, які відбуваються у світі цифровізації економіки. Потребує вдосконалення аналітичний складник інформаційної діяльності.

На нашу думку, інформація повинна бути виділена як окрема категорія обліку та бути відображена у фінансовій звітності підприємств. Необхідно впровадити такі поняття, як «інформаційні доходи» і «інформаційні витрати». Нами запропоновано тлумачення цих понять та методика відображення їх у бухгалтерському обліку та формах звітності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Bell D. The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting. N.Y. : Basic Books, 1973. 476 p.
- Akerlof G.A. and Kranton R.E. Economics and Identity. *Quarterly Journal of Economics*. 2000. Т. 115(3). P. 715–753.
- Webster F. Theories of the Information Society. Second Edition. London, New York, 2002. 400 p.
- Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford : Wiley Blackwell, 2010. p.406.
- Грузіна І.А. Проблеми інформатизації в Україні. *Економіка розвитку (Economics of Development)*. 2013. № 3(67). С. 38–42.
- Дейнека Т.А. Суперечності сучасної техніко-економічної парадигми в умовах інформаційної глобалізації. *Механізм регулювання економіки*. 2015. № 4. С. 13–21.
- Заєць І.В. Роль інформації в системі управління підприємством. *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2010. № 2(52). С. 97–98.
- Мудра М.А. Значення інформації в управлінні ланцюгами поставок продукції. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства»*. 2012. № 56(962). С. 121–123.
- Грицяк Н.В., Литвинова Л.В. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навчальний посібник / за заг. ред. Н.В. Грицяк. Київ : К.І.С., 2015. С. 9.
- Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-XII, зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2756-VI від 02.12.2010. *ВВР*. 2011. № 23. Ст. 160. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 03.05.2019).
- Ілляшенко К.В. Методологія обліку доходів і витрат інформаційної діяльності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 4(15). Т. 1. С. 9–13.
- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ

Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 03.05.2019).

REFERENCES:

1. Bell, D. (1973) The coming of post-industrial society: A venture of social forecasting. N.Y.: Basic Books. P. 476.
2. Akerlof, G.A. and Kranton, R.E (2000). Economics and Identity. *Quarterly Journal of Economics*. T. 115 (3), pp. 715-753.
3. Webster, F. (2002) Theories of the Information Society. Second Edition. London, New York. P. 400.
4. Castells, M. (2010) The Information Age: Economy, Society and Culture Volume 1: The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley Blackwell. P.406.
5. Hruzina, I.A. (2013) Problemy informatyzatsii v Ukraini. *Ekonomika rozvytku (Economics of Development)*. 3(67), pp. 38-42. (in Ukrainian)
6. Deineka, T.A. (2015) Superechnosti suchasnoi tekhniko-ekonomichnoi paradyhmy v umovakh informatsiinoi hlobalizatsii. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*. 4, pp. 13-21 (in Ukrainian)
7. Zaiets I.V. (2010) Rol informatsii v systemi upravlinnia pidpriemstvom. *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*. 2 (52), pp. 97-98. (in Ukrainian)
8. Mudra M.A. (2012) Znachennia informatsii v upravlinni lantsiuhamy postavok produktsii. *Visnyk NTU «KhPI»*. Seriia: Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidpriemstva. Kharkiv: NTU «KhPI». 56(962), pp. 121-123. (in Ukrainian)
9. Gritsyak N.V. (Ed.), Litvinova L.V. (2015) Derzhavne upravlinnya v umovah rozvytku Informatsynogo suspilstva. K.: Vid-vo K.I.S., p. 9. (in Ukrainian)
10. Zakon Ukrainy «Pro informatsiiu» №2657-XII (1992, 2 october) iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonamy № 2756-VI (2010, 2 december), VVR (2011), 23, p. 160. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (in Ukrainian)
11. Illiashenko K.V. (2016) Metodolohiia obliku dokhodiv i vytrat informatsiinoi diialnosti. *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva: Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalno avtomobilno-dorozhnoho universytetu*. 4 (15). V. 1. pp. 9-13. (in Ukrainian)
12. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» (2013, 7 february). Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 73. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (in Ukrainian)